

PRIKAZI / REVIEWS

Nikica Mihaljević
Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet
HR-21000 Split, Poljička cesta 35
nikica@ffst.hr
<https://orcid.org/0000-0002-1035-6065>

IVAN FRANE BIUNDOVIĆ, *IZGANANA DJEVA*
(PREVELA LJERKA ŠIMUNKOVIĆ, UREDILA NIVES TOMASOVIĆ, HVAR,
MUZEJ HVARSKE BAŠTINE, 2021.)

U Splitu je 30. rujna 2022. godine, u sklopu tradicionalne manifestacije *Knjiga Mediterana 2022.*, održano predstavljanje prvoga hrvatskog prijevoda romana *Izgnana djeva* Hvaranina Ivana Frane Biundovića (1573. – 1644.). Dr. sc. Ljerka Šimunković, profesorica emerita Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu prihvatila se zahtjevnoga zadatka te prevela roman koji je prvi put objavljen kao *La donzella desterrada* na talijanskome jeziku u Veneciji 1627. godine. Knjigu, koja je objavljena kao izdanje Muzeja hrvatske baštine 2021., predstavili su Miroslav Rožman i Nives Tomasović, ravnateljica Muzeja hvarske baštine, te prevoditeljica prof. emerita dr. sc. Ljerka Šimunković. Knjiga je posvećena Jošku Kovačiću, profesoru hrvatske i engleske književnosti, povjesničaru, knjižničaru i arhivistu, a objavljena je zahvaljujući financijskoj potpori Grada Hvara i Splitsko-dalmatinske županije.

Hrvatski prijevod, koji predstavlja dio Biundovićeve trilogije, točnije njezin drugi dio, nastaje s namjerom da se pridonese očuvanju književne baštine otoka Hvara te da istaknuto djelo postane dostupno i čitateljima koji ne poznaju talijanski jezik. Urednica Nives Tomasović i prevoditeljica Ljerka Šimunković odlučile su pokušati približiti Biundovićevo djelo njegovim zemljacima. Biundovića su predstavila kao autora, ali i zanimljivu povijesnu ličnost. Zbirka Muzeja hvarske baštine sadrži pustolovne romane Biundovićeve trilogije, a u nju se ubrajaju: *L'Eromene*, prvi dio trilogije objavljen u Parizu 1633. godine i *Eromena*, englesko izdanje objavljeno u Londonu 1632. godine, potom *La donzella esterrada*, drugi Biundovićeve roman objavljen u Bologni 1645. godine na talijanskome jeziku i u Londonu 1641. godine na engleskome jeziku pod naslovom *The Banish'd Lady*, zatim dva sveska trećega romana, *Il Coralbo*, izvornik na talijanskome jeziku objavljen u Viterbu 1638. i *Coralbo*, njemačko izdanje objavljeno u Nürnbergu 1650. godine te naposljetku talijansko i englesko izdanje Biundovićeve studije o engleskim civilnim ratovima, *An History of the Civil Warres of England betweene the two Houses of Lancaster and Yorke* (London, 1641.) i *L'Historia delle guerre civili d'Inghilterra* (Bologna, 1646.). U Muzeju hvarske baštine odlučili su se za prevođenje *La donzella esterrada* jer u jednome odlomku sadrži kratak, ali istovremeno lirski i pun hvale opis Hvara koji je u romanu predstavljen kao domovina jednoga od protagonista, ilirskoga kralja Ormunda.

Uz prijevod romana, a s ciljem obuhvatnijega informiranja čitatelja o Biundovićevu životu i djelu, uredništvo, tj. stručni kolegij Muzeja, procijenilo je da bi u izdanje bilo korisno uvrstiti nekoliko priloga: poglavlje knjige dr. sc. Veselina Kostića, profesora engleske književnosti, šekspirologa, povjesničara i prevoditelja, *Kulturne veze između jugoslavenskih zemalja i Engleske do 1700. godine* (Beograd, 1972., 52–115), potom poglavlje *Giovan Francesco Biondi-Biundović* akademika, književnoga kritičara, esejista, pjesnika i prevoditelja Mladena Machieda, prethodno objavljeno u autorovoj knjizi *Preko rubova* (Split, 2006.) u hrvatskome prijevodu i naslova *Ivan Franjo Bjundović*, zatim sadržaje romana (*Eromena*, *Izgnana djeva* i *Coralbo*) prema poglavlju o Ivanu Frani Biundoviću koje je sadržano u knjizi *Nove studije i portreti* književnoga kritičara i povjesničara Ante Petravića. Osim prevoditeljičine kratke znanstvene bibliografije, čija se uža specijalnost odnosi na transkribiranje i prevođenje dalmatinskih povijesnih dokumenata na talijanskome jeziku i vrednovanje nedostavno poznate hrvatske kulturne baštine od 15. do 20. stoljeća, hrvatsko izdanje romana *Izgnan djeva* sadrži i prevoditeljičin tekst *Iskustva o prevođenju Biundovićeva romana* u kojemu piše o različitim poteškoćama s kojima se susretala tijekom prevođenja, ali ističući i zanimljivosti te izazove prevoditeljskoga procesa, kao i nužne preinake koje je unijela u prijevod. Njezin tekst izuzetno je zanimljiv čitateljima koji se bave prevođenjem jer problematizira poteškoće prilikom prevođenja starijih književnih tekstova upućujući čitatelje na određene posebnosti prevođenja sličnih tekstova te na upotrebu ili izostavljanje bilježaka u prijevodu. Dr. sc. Ljerka Šimunković o prevođenju povijesnih dokumenata napisala je i monografiju *Problematika prevođenja povijesnih dokumenata* koju je objavilo Sveučilište u Zadru 2018. godine. Prevedeni roman obogaćuju kazala likova, geografskih pojmova i mitoloških bića koja je priredio Joško Bracanović, a koja čitateljima olakšavaju snalaženje u zahtjevnome tekstu, jednako kao i Petravićev sadržaj. Doživljaj čitanja upotpunjuju i grafike iz Biundovićevih romana.

Mnogo toga možemo saznati o Ivanu Frani Biundoviću od Veselina Kostića i Mladena Machieda. Kostić nas detaljno upoznaje s detaljima iz Biundovićeva života počevši od njegova rođenja u Hvaru 1573. godine, školovanja u rodnome gradu pa do studiranja prava u Padovi, diplomatske misije u Dubrovniku, konačnoga napuštanja Hvara, boravcima u Parizu i Torinu, o odlasku u Englesku, ali i o njegovim književnim i povijesnim tekstovima, kao i o društveno-političkome angažmanu, još od davne 1606. godine kada putuje u Pariz kao član pratnje mletačkoga poklisara. Bili su to tek početci njegovih boravaka u inozemstvu koji će kasnije prerasti u važnija putovanja te će Biundović u konačnici završiti u Engleskoj. Zanimljivo je da godine 1622. Bundović boravi na dvoru u Windsoru gdje mu je dodijeljena titula *Sira*. Nešto kasnije oženio se dvorskom damom, pa će gotovo do kraja života boraviti u Engleskoj. Međutim, šezdesetogodišnji se Biundović u Engleskoj više nije dobro osjećao; bio je prilično zapostavljen te su njegova pisma engleskomu kralju, ali i savojskomu dvoru ostala bez odgovora. Dvije godine pred smrt preselio se u Švicarsku, u Aubonne nedaleko od Luzane, gdje je posljednje godine života proveo povučeno i mirno čitajući, pišući i uzgajajući cvijeće. Godine 1645. umro je u Aubonneu gdje mu je podignut nadgrobni spomenik.

Mladen Machiedo na zanimljiv način uvodi u društveno-povijesni ambijent u kojemu je Biundović živio i djelovao, a posebno u njegovu trilogiju. Machiedo

smatra da je mali broj pisaca s istočne obale Jadrana ušao u talijansku književnost na velika vrata, a da su pritom ostali privrženi ishodištu. U tome pogledu Machiedo prvenstveno ističe Tommasea, ali smatra da i Biundović zaslužuje važno mjesto u istome kontekstu. Za njega je Biundović utemeljitelj talijanskoga ljubavno-erotskog romana, a u njegovim naslovima „prisutno je lutanje: u *Eromeni* istoimena je protagonistkinja njime vođena (etimol. *errare* + *menare*), *La donzella desterrada* doslovno je »iskorijenjena«, »odzemljena« [...] a Coralbo, protagonist istoimenog djela (po mnogo čemu romansirani autobiografski lik ili skriveni »ključ« za gonetanje piščeva života...“ (Machiedo 2021: 314). Machiedo iznosi razlike između Biundovića i Tommasea, Hektorovića i Lucića te izdvaja njegov »odmak« od zavičaja i »gotovo mitski spomen na slavnog emigranta« (Machiedo 2021: 314) u Dalmaciji, kao i nedovoljno zanimanje književnih kritičara i znanstvenika za Biundovićevo djelo. Akademik Machiedo upozorava važnu činjenicu da u Hvaru još uvijek ne postoji poprje s Biundovićevevim likom.

Prijevodom romana *La donzella desterrada* hrvatska kulturna i književna baština obogaćena je za još jedno vrijedno djelo. Premda Biundovićev opus promatramo u kontekstu talijanske književnosti, kako ističe i prevoditeljica, on svoje mjesto pronalazi i u hrvatskoj i engleskoj književnosti, stoga će biti zanimljivo štivo hrvatskim čitateljima, ali i prevoditeljima kao primjer dobre prevoditeljske prakse. Hvale vrijedan prijevod romana *Izgnana djeva* predstavlja važan prinos književnosti 17. stoljeća. Nadamo se da je ovo tek prvi korak u prevodenju čitave trilogije kako bi se što veći broj čitatelja mogao upoznati s djelom ovoga nepravedno zapostavljena autora.

Literatura

- Kostić, V. (2021). „Ivan Frane Biundović“. U Ivan Frane Biundović (ur. Nives Tomasović), *Izgnana djeva*. Hvar: Muzej hvarske baštine, 2021, 234–310.
- Machiedo, M. (2021). „Giovan Francesco Biondi-Biundović“. U Ivan Frane Biundović (ur. Nives Tomasović), *Izgnana djeva*. Hvar: Muzej hvarske baštine, 312–315.
- Tomasović, N. (2021). „Književna baština otoka Hvara – Ivan Frane Biundović“. U Ivan Frane Biundović (ur. Nives Tomasović), *Izgnana djeva*. Hvar: Muzej hvarske baštine, 230–232.
- Šimunković, Lj. (2021). „Iskustva u prevodenju romana“. U Ivan Frane Biundović (ur. Nives Tomasović), *Izgnana djeva*. Hvar: Muzej hvarske baštine, 324–328.